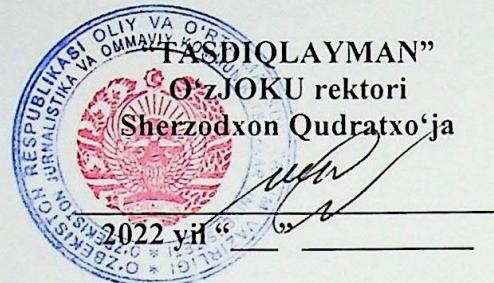

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY VA O'RTA MAXSUS TA'LIM VAZIRLIGI
O'ZBEKISTON JURNALISTIKA VA OMMAVIY KOMMUNIKATSIYALAR
UNIVERSITETI

60320100 – JURNALISTIKA: IQTISODIY JURNALISTIKA BAKALAVRIAT TA'LIM
YO'NALISHI BO'YICH A IJODIY (KASBIY) IMTIHONLAR DASTURI VA BAHOLASH
MEZONI

Tuzuvchilar: A.J.Matyakubov – Mediemarketing va mediadizayn kafedrasи mudiri, filologiya fanlari nomzodi, dotsent

D.R.Mamasoatov – Mediemarketing va mediadizayn kafedrasи katta o‘qituvchisi

G.Zokirova – Internet jurnalistikasi va ijtimoiy tarmoqlar fakulteti dekani, filologiya fanlari nomzodi (PhD)

Taqrizchilar: A.M.Qoqirov – TDIU, "Makroiqtisodiyot" kafedrasи professori, iqtisod fanlari doktori
N.A.Xoshimova – I.Karimov nomidagi TDTU, "Sanoat iqtisodiyoti" kafedrasи mudiri, iqtisod fanlari doktori, professor

Kirish

60320100 – Jurnalistika: iqtisodiy jurnalistika ta’lim yo‘nalishida ijodiy imtihon o‘tkazishdan maqsad, abiturientda mazkur soha talab etadigan ijodiy qobiliyat, xorijiy tillarni o‘rganish va bilishga qiziqishi, mustaqil fikrlash mahorati, xalqaro mavzularning yoritilishi, xalqaro miqyosda axborot uzatuvchi iqtisodiyot bo‘yicha OAV tizimining shakllanishi va ko‘rinishi, iqtisodiy axborot bozori va uning qonuniyatlari, OAV faoliyatining iqtisodiy asoslari, iqtisodiy va ijtimoiy ta’sirlar, muassislik va boshqaruv, media-biznes va unda bozor iqtisodiyoti talablaridan kelib chiqadigan zamonaviy tendensiyalar kabi muhim nazariy mavzularni qamrab oladi. “Dunyoning axboriy xaritasi” “raqamlı tengsizlik” yangi tushunchalar mazmunini anglashi va xulosalar chiqarish kabi sifatlarning mavjudligini hamda uning dunyoqarashi va fikrlash doirasini aniqlashdir. Ijodiy imtihon jarayonida abiturientlarning quyidagi jihatlariga e’tibor qaratiladi:

- Ijodkorlik qobiliyati;
- Xalqaro OAV tizimining shakllanishi va ko‘rinishi, zamonaviy tendensiyalar kabi muhim nazariy mavzularni bilishi;
- Jahon OAVda yoritilayotgan dolzarb mavzular va muammolardan xabardorligi;
- Dunyoqarashining kengligi, qiziqishlari doirasi;
- OAV sohasini qay darajada bilishi;
- Kasbni tanlash sabablari;
- Iqtisodiy jurnalistika kasbiga moyilligi;
- Fikr-mulohazalarining mustaqilligi;
- Yozma va og‘zaki savodxonlik darajasi;
- O‘z fikrini erkin, aniq, mantiqli va izchil ifoda etish mahorati;
- Xorijiy tillarni o‘rganishga qiziqish darajasi va chet tilida o‘z fikrini og‘zaki bayon qila olish ko‘nikmasi;
- Axborot boshqaruvi va media-biznes asoslari bo‘yicha tushuncha hosil qilishi
- iqtisodiy jurnalistikadagi asosiy tushunchalarni bilishi.

Ijodiy imtihonning tuzilishi

Ijodiy imtihon 2 bosqichda o‘tkaziladi.

Birinchi bosqich abiturientlarning iqtisodiy jurnalistika sohasiga qiziqishi, ijodiy qobiliyati va dunyoqarashini baholash bo‘yicha og‘zaki suhbat bo‘lib, u quyidagi tartibda o‘tkaziladi:

– abiturientning iqtisodiyot va jamiyat tuzilishi, mamlakat iqtisodiyoti, iqtisodiyotning mohiyatini anglash hamda abiturientning dunyoqarashi, qiziqishlari, kimlar bilan suhbat o‘tkazgani aniqlanadi;

– xalqaro miqyosda sodir bo‘layotgan iqtisodiy yangiliklar va uning turli sohalarida yuz berayotgan o‘zgarishlardan xabardorlik darajasini aniqlash bo‘yicha savollar beriladi;

– O‘zbekiston va jahonda yuz berayotgan so‘nggi iqtisodiytyangiliklar, yurtimizda amalga oshirilayotgan ishlar, iqtisodiy islohotlar bo‘yicha savollar berish orqali abiturientning, iqtisodiy, ijtimoiy, ma’naviy va boshqa sohalardagi o‘zgarishlardan boxabarlik darajasi aniqlanadi;

– iqtisodiy va jurnalistik ijod namunalari, ushbu sohalardagi olimlar, arboblar, so‘nggi davrlarda yaratilgan adabiyotlar xususida savollar berish orqali talabgorning iqtisodiy hamda jurnalistika sohalaridagi bilimi baholanadi;

– iqtisodiyot sohasidagi tasavvuri, iqtisodiy sharxlovchilar va xalqaro OAV faoliyatidan xabardorligi;

– xorijiy tillarni o‘rganishga qiziqish darajasi va chet tilida o‘z fikrini og‘zaki bayon qila olish ko‘nikmasi;

– suhbat davomida iqtisodiyot sohasiga tegishli savollar beriladi va shu tariqa abiturientning bu sohadan xabardorlik darajasi belgilanadi. Shuningdek, abiturientning muloqotga kirishuvchanligi, istiqbol rejalar, fikrni obrazli ifoda etish kabi fazilatlari aniqlanadi.

Og‘zaki suhbat davomida so‘rashga tavsiya qilinadigan namunaviy savollar:

1. Iqtisodiyot tushunchasi va uning bosh masalasi nima?
2. Ehtiyoj nima? Uning qanday turlarini bilasiz?
3. Iqtisodiy resurs tushunchasiga va uning turlariga ta’rif bering?
4. Nima uchun hayotiy vositalarni ishlab chiqarish va yetkazib berish insonning turli xil faoliyatlari ichida yeng asosiysi hisoblanadi?
5. Iqtisodiyot fanining predmeti nimadan iborat?
6. Iqtisodiyot fan sifatida shakllanishida qanday ilmiy maktab va yo‘nalishlar vujudga kelgan?
7. Iqtisodiyot nazariyasining qanday vazifalari mavjud? Bu vazifalarning bugungi kundagi ahamiyati nimalarda namoyon bo‘ladi?
8. Iqtisodiy qonunlar nima va ularning qanday turlari mavjud?
9. Iqtisodiyot nazariyasini o‘rganishda qanday usullardan foydalilanadi?
10. Makroiqtisodiy tahlil bilan mikroiqtisodiy tahlil o‘rtasidagi farq nimadan iborat?
11. Ishlab chiqarish deganda nimani tushunasiz?
12. Ishchi kuchi nima, uning mehnat tushunchasidan nima farqi bor?
13. Kapital tushunchasiga ta’rif bering va uning tarkibiga nimalar kirishini tushuntirib bering?

14. Ishlab chiqarish jarayonining mazmunini va uning ikki tomonini tushuntiring?
15. Oddiy va kengaytirilgan takror ishlab chiqarishning mohiyati nimada?
16. Ishlab chiqarishning umumiy va pirovard natijalarini tushuntirib bering?
17. Yaratilgan mahsulotning natural va qiymat tarkibi nimalardan iborat?
18. Zaruriy va qo'shimcha mahsulot nima, qo'shimcha mahsulot normasi va massasi formulasini yozib tushuntiring?
19. Qo'shilgan mehnat, qo'shilgan kapital va qo'shilgan mahsulot tushunchalarini izohlab bering?
20. So'nggi qo'shilgan mehnat va kapital unumdorligining pasayib borish qonunining mohiyati nima va u hozirgi davrda amal qiladimi?

Ikkinchি bosqich ijodiy insho shaklida quyidagi tartibda amalga oshiriladi:

- ijodiy insho mavzulari iqtisodiyot tizimida ijtimoiy-siyosiy, adabiy-tarixiy, madaniy-ma'naviy, axloqiy, vatanparvarlik va boshqa dolzarb masalalariga bag'ishlanganligi hamda iqtisodiyotga yo'naltirilgan va abiturientning ijodiy imkoniyatlarini ochib berishga qaratilgan bo'lishi nazarda tutiladi va fan bo'yicha imtihon komissiyasi a'zolari tomonidan tuziladi. Mavzular oliy ta'lim muassasasi qabul komissiyasining raisi tomonidan tasdiqlanadi hamda muhrlangan maxsus konvertda qat'iy hisobot hujjatlari sifatida saqlanadi;
- qabul komissiyasining raisi yoki uning topshirig'i bilan rais o'rinnbosari ijodiy insho boshlanishidan 20 daqiqa avval fan bo'yicha imtihon komissiyasining raisiga ijodiy insho mavzulari solingen konvertlarni topshiradi va fan bo'yicha komissiya a'zolarini imtihon topshiruvchi guruhlarga taqsimlaydi;
- ijodiy insho o'tkazilishi uchun 3 astronomik soat vaqt belgilanadi;
- ijodiy insho betlari muhrlangan 12 varaqli daftarga yoziladi, qoralama uchun ham betlari muhrlangan qog'ozlar beriladi. Ijodiy insho yozilgan daftar va qog'ozlarda yozma ish muallifini bildiruvchi, shartli belgilarning qo'yilishiga yo'll qo'yilmaydi;
- ijodiy inshoning hajmi 5 betdan 10 betgacha deb belgilanadi;
- ijodiy insho uchun belgilangan vaqt tugagandan so'ng, yozma ishlar qoralamalari bilan birga yig'ib olinadi va mas'ul kotibga yoki uning muoviniga topshiriladi;
- mas'ul kotib yoki uning muovini yozma ishlarni shifrlab, fan bo'yicha imtihon komissiyasining raisiga tekshirish uchun topshiradi;
- yozma ishlar faqat oliy ta'lim muassasasi binosida va fan bo'yicha imtihon komissiyasi a'zolari tomonidan tekshiriladi;
- tekshirilgan ijodiy insholar qo'yilgan ballari va tekshiruvchilarning imzolari bilan qabul komissiyasining mas'ul kotibi yoki uning muoviniga topshiriladi;
- mas'ul kotib yoki uning muovini insholarni deshifrovka qilib, imtihon

qaydnomasiga abiturientlarning familiyalari va olgan ballarini kiritadi;

– ijodiy inshoga quyidagi yo‘nalishlardan kelib chiqib mavzular belgilanadi: ijtimoiy-siyosiy, ma’naviy-ma’rifiy, vatanparvarlik, milliy iftixor va sog‘lom turmush tarzi.

– ijodiy imtihon natijalari ikki kundan so‘ng e’lon qilinadi.

Ijodiy imtihonni baholash mezonlari

Ijodiy imtihon yagona ko‘p balli baholash tizimi bo‘yicha baholanadi.

Ijodiy imtihonda to‘plash mumkin bo‘lgan maksimal ball miqdori – 93 ball.

Ijodiy imtihonning birinchi bosqichi, ya’ni og‘zaki suhbat jarayonidagi savol-javobni baholash uchun ijodiy imtihonga ajratilgan maksimal ballning 33,3 foizi, ya’ni 31 ball belgilanadi.

Ijodiy imtihonning ikkinchi bosqichi, ya’ni ijodiy inshoni baholash uchun imtihonga ajratilgan maksimal balldan 66,6 foizi, ya’ni 62 ball belgilanadi.

Og‘zaki suhbatni baholash mezonlari

Og‘zaki suhbatga 0 – 31 ballgacha qo‘yish mumkin.

№	Ballar qo‘yish mezonlari:	ballar
1.	Iqtisodiyot haqidagi tasavvuri yuzaki, batafsil bilimi yo‘q, abiturientning fikrashi sayoz, OAVda e’lon qilingan materiallari yo‘q, lekin iqtisodiy jurnalist bo‘lish istagi kuchli	0 – 6 ball
2.	Iqtisodiy jurnalistika haqida bir oz tushunchasi bor, kasbga qiziqishi bir-ikki oylik emas, ayrim jurnalistlarni taniydi, OAVda e’lon qilingan 1-3 kichik hajmli materiali bor	7 – 13 ball
3.	Iqtiodiy jurnalistikaga 1-2 yildan beri qiziqadi, kasb haqida tasavvuri yaxshi, OAVni izchil ravishda kuzatib boradi, 5-7 e’lon qilgan materiallari bor, 8-10 ta jurnalistni taniydi, ularning ijodiga sharh bera oladi	14 – 19 ball
4.	Iqtisodiy jurnalistikaga ko‘p yildan beri qiziqadi, jurnalistikaning jamiyatdagи o‘rnini chuqur tushunadi, OAVni yaxshi biladi, ko‘p jurnalistlarni taniydi va ularning ijodiga atroflicha baho bera oladi, 10-20 ta e’lon qilgan materiali bor, iqtisodiy jurnalistika va milliy va xalqaro OAV faoliyati haqida yetarli tasavvuri bor	20 – 25 ball

5.	Iqtisodiyotga bolaligidan qiziqadi va 5-6 sinfdan boshlab OAV bilan hamkorlik qiladi, tahririyatga ko‘p borgan va redaksiya ishi bilan tanish, iqtisodiyotaning jamiyatdagi o‘rnii va roliga chuqur tavsif bera oladi, milliy va iqtisodiy journalistika haqida atroflicha tasavvuri bor, milliy va iqtisodiy journalistlarni taniydi hamda ularning ijodiga tavsif bera oladi, e’lon qilgan materiallari 20dan ko‘p	26 – 31 ball
----	--	--------------

jodiy inshoni baholash mezonlari: (ballar miqdori – 0 – 62 ball)

Nº	Ballar qo‘yish mezonlari:	ballar
1.	10 tadan ortiq imloviy, tinish belgilari bilan bog’liq va uslubiy xatolarga yo‘l qo‘yilgan	0 ball
2.	Ish mavzu bo‘yicha yozilmagan	0 ball
3.	Mavzu sayoz ochilgan, abiturientining fikrashi yuzaki, journalistikani tushunishi chuqur emas, yozma ish mantiqan bo‘s, imloviy, tinish belgilari bilan bog’liq va uslubiy xatolarning umumiy soni 10 tagacha	1–8 ball
4.	Mavzu bir oz ochilgan, abiturientning fikrashi o‘rtadan pastroq, journalistikani yaxshi tushunmaydi, imloviy, tinish belgilari bilan bog’liq va uslubiy xatolarning umumiy soni 8-9 ta	9–16 ball
5.	Mavzu o‘rtacha ochilgan, abiturientning dunyoqarashi keng emas, fikrashi bir oz sayoz, journalistikaning rolini o‘rtacha tushunadi, imloviy, tinish belgilari bilan bog’liq va uslubiy xatolarning umumiy soni 6-7 ta	17–25 ball
6.	Mavzu o‘rtadan yuqoriroq ochilgan, abiturientning dunyoqarashi torroq, lekin journalistikaning jamiyatdagi o‘rnini tushunadi, imloviy, tinish belgilari bilan bog’liq va uslubiy xatolarning umumiy soni 4-5 ta	26–33 ball
7.	Mavzu nisbatan yaxshi ochilgan, abiturientning dunyoqarashi yomon emas, journalistikaning roliga yaxshi baho bera oladi, imloviy, tinish belgilari bilan bog’liq va uslubiy xatolarning umumiy soni 2-3 ta	34–42 ball
8.	Mavzu yaxshi ochilgan, abiturientning dunyoqarashi keng, journalistikaning rolini yaxshi tushunadi va unga baho bera oladi, imloviy, tinish belgilari bilan bog’liq va uslubiy xatosi 1 ta	43–52 ball
9.	Mavzu teran ochib berilgan, abiturientning dunyoqarashi chuqur va atroflicha, journalistika roliga yaxshi baho bera	53–62 ball

	oladi, imloviy, tinish belgilari bilan bog'liq va uslubiy xatolar yo'q	
--	--	--

Ijodiy imtihon bosqichlarida to'plangan ballar umumlashtirilib, yagona ball sifatida qaydnomaga kiritiladi. Qaydnomaga belgilangan tartibda rasmiy lashtirilib, mas'ul kotib yoki uning muoviniga takdim etiladi.

Ijodiy imtihon natijalarini apellyatsiya qilish tartibi

Ijodiy imtihon bosqichlari natijalari bo'yicha apellyatsiyaga arizalar faqat imtihon bosqichlari natijalari e'lon qilingan vaqtdan boshlab 24 soat mobaynida qabul qilinadi.

Murojaat mazmunida faqat o'zining ijodiy ishi va ballari xususida e'tiroz bo'lsa, qabul qilinadi. Lekin boshqa abiturientlar ishlari va ballari haqida yozilgan shikoyat arizalari qabul qilinmaydi.

Ijodiy insho yozilgan daftar rasmiy hujjat sifatida belgilangan muddatgacha saqlanadi. Undan shaxsiy maqsadlarda nusxa olish, uni suratga tushirish va imtihonlar o'tkazilayotgan hududdan olib ketish mumkin emas.

Apellyatsiya qilish jarayonida abiturientga qo'shimcha savol berishga ruxsat berilmaydi.

Ijodiy imtihonda olingan bahoni o'zgartirish faqat fan bo'yicha komissiyaning roziligi bilan va faqat apellyatsiya qiluvchi abiturient ishtirokida oliy ta'lim muassasasi qabul komissiyasining qarori bilan amalga oshiriladi.

Ijodiy imtihonning og'zaki suhbat natijalari apellyatsiyada qayta ko'rib chiqilmaydi.

Ijodiy imtihon o'tkazilishiga qadar apellyatsiyaga ariza berish va uni ko'rib chiqish tartiblari abiturientlar e'tiboriga yetkaziladi.

Tavsiya etiladigan adabiyotlar

1. 2017 – 2021 yillarda O'zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo'nalishi bo'yicha Harakatlar Strategiyasi. // www.lex.uz 07.02.2017.

2. 2022 – 2026 Yillarga mo'ljallangan yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 28.01.2022 yildagi PF-60-son Farmoni

3. Mirziyoev Sh.M. Erkin va farovon, demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. – T., "O'zbekiston", 2016.

4. Mirziyoev Sh.M. Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta'minlash yurt taraqqiyoti va xalq farovonligining garovi. – T., "O'zbekiston", 2017.

5. Mirziyoev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va oljanob xalqimiz bilan birga quramiz. – T., “O‘zbekiston”. 2017.
6. Mirziyoev Sh.M. Matbuot va ommaviy axborot vositalari xodimlariga // “Xalq so‘zi” gazetasi 2018 yil 27 iyun.
7. Shodmonov Sh.Sh., G‘afurov U.V. Iqtisodiyot nazariyasi (darslik). – T., "Iqtisod-moliya" nashriyoti, 2010. – 756 b.
8. Shodmonov Sh.Sh., G‘afurov U.V. Iqtisodiyot nazariyasi (darslik). – T., "Fan va texnologiya" nashriyoti, 2005. – 784 b.
9. O‘lmasov A., Vahobov A. Iqtisodiyot nazariyasi: Darslik. – T.: "Iqtisod-Moliya", 2014..